

Türk Şat

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy şahslar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Türk Şat TÜRК BÜYÜKLERİ:

► TÜRК ŞAD

“Siz çevreye korku vermek için on dille konuşan Romalılar değil misiniz?” İşte bu söz 576 yılında Türk ülkesini ziyarete gelen Bizans elçisine, Hazar-Aral çevresi komutanı Türk Şad tarafından söylenmiştir. Bu kahraman Türk beyi hiçbir şeyden çekinmeden hem dost görünen, hem de düşmanca tavırlar sergileyen Doğu Roma’yı böyle itham ediyordu.

Türk Şad, büyük bir ihtimalle Kök Türk Devleti’nin kurucularından İstemi’nin oğludur. Herhalde onun daha başka çocukları da vardı, ama biz ağabeyi Tardu Yabgu ile Türk Şad’ın adlarını kaynaklarda görüyoruz. Bunun yanı sıra hem Çince vesikalarda, hem Arap-Fars, hem de Bizans belgelerinde Tardu’yla alâkalı bilgiler oldukça fazla ise de, maalesef Türk Şad konusunda son derece kıttır.

Börü Kan (Mo-kan) Kağan zamanında bilindiği üzere, Kök Türk Kağanlığı dışa açılma ve dünya siyasetine yön verme bakımından oldukça faal idi. 0, Devletin doğu kanadında hem Çin’i kontrol ediyor, hem de amcası İstemi vasıtasıyla batıdaki olayları yönlendiriyordu. 6. yüzyılın bu sıralardaki en mühim hadiseleri Ak Hunların ortadan kaldırılması dolayısıyla, Türk-İran ve Türk-Bizans ilişkileridir. İlk önce Doğu-Batı arasındaki “İpek Yolu”nu kontrol etme meselesi yüzünden İran ile Kök Türkler anlaşarak, yine orta çağların önemli bir Türk devleti olan Ak Hunlar (Avarlar) tarihe karışmış; ancak Ak Hunların sahip olduğu toprakların paylaşımı hususunda Sasaniler uzlaşmak istemeyince de, Kök Türk Kağanlığı ustaca bir diplomatik atak yaparak, Sasanilerin batısındaki Doğu Roma ile anlaşıp, bu devleti kısaç arasına almayı düşünmüştü. Bu maksatla 6. asrın ikinci yarısında Türklerden Bizans’a,

Bizans'tan da Kök Türk Kaĝanlığına karşılıklı heyetler gelip-gitti.

Bu sırada Türk Şad babasının emrinde, Hazar-Aral sahasında bulunan Batı T l s-Ogurları idare ettiğini sanıyoruz. Yani Hazar ve Bulgar Türklerinin atalarına başkanlık yapıyordu. Bizans imparatorluğu Kök Türk ülkesine evvela 568 tarihinde Zemerkhos adlı bir görevlinin idaresinde elçiler yollamış; bu gelenler İstemi Yabgu tarafından ordug hında kabul edilerek, Sasanilere karşı bir ittifak meydana getirilmişti. Türk tarihi ve kültürü için çok önemli olan, Bizans elçilik heyetinin notları daha sonra yayınlanmıştır. Bu notlarda Türk sosyal hayatı çok renkli bir Őekilde anlatılmaktadır. Yukarıdaki siyas  faaliyetler neticesinde, 571 yılında Sasani-Bizans  atışması başladı. Bu savaşlar aşağı- yukarı yirmi yıl kadar devam etti. Böylece İran da, Kök Türk Kaĝanlığını k  msemenin cezasını çekmiş oldu.

Türk tarihi ve kültürü için çok önemli olan, Bizans elçilik heyetinin hatıraları daha sonra yayınlanmıştır. Bu notlarda Türk sosyal hayatı çok renkli bir Őekilde dile getiriliyor. Özellikle İstemi Yabgu ve onun ikametgahına ait bilgiler oldukça kıymetlidir.

Doğu Roma, Türklerden gelen başka bir heyete mukabil de 576 senesinde ikinci bir sefir grubunu Valentinos'un başkanlığında Kök Türk ülkesine gönderdi. Kök Türklerden kaĝan Avarlar, Bizans imparatorluğu sınırlarında bulunuyorlar ve onlarla müzakereler yapıyorlardı. Bizans elçisi Valentinos 576'da, Aral Gölü bölgesinde Türk Şad tarafından karşılandı. Türk Şad, Bizans'ı Kök Türklerin düşmanı olan Avarları himaye etmekle ve kılı lanarak değil, atların ayakları altında karınca gibi ezilerek öldürülmeyi hak eden bu kavme barınacak yer vermekle suçluyordu. O sözlerine Őöyle devam ediyordu: "Siz etrafa korku vermek için on dille konuşan Romalılar değil misiniz? Benim Őu parmaklarımı ağzıma sokup-çıkarmam gibi (on parmağını ağzına sokarak). Romalılar siz, bizi aldatmak için aynı kolaylıkla on türlü dille konuşursunuz. Hilelerinizle bütün

milletleri aldatmak istiyorsunuz. Onları uçurumun kenarına sürükleyip, orada bırakıyorsunuz! Elleriindeki mallarını alıyorsunuz. Onların yıkıntısından siz faydalanıyorsunuz. Sizin ve gönderdiğiniz adamların bizim gözlerimizi korkutmaktan başka bir düşünceleri yok. Bunu saklamıyorum. Çünkü yalan söylemek Türklerin âdeti değildir. Sizin imparatorunuzdan öç alacağım. Bir taraftan bana barıştan söz ederken, diğer yandan benim düşmanım olan Avarlarla ilişki kuruyor. Fakat bilmiş olunuz ki, bunlara karşı atlılarımı gönderdiğim zaman yalnız kamçı sesleri onları dağıtmaya yeterli olacaktır. Biraz karşı koymaya kalkışacak olurlarsa yok edilecekler, karınca gibi atlarımın altında ezileceklerdir. Kafkas'tan başka yol olmadığını bana söylemeniz boşunadır. Gidip, sizin ülkenizde savaşmak düşüncesinden beni çevirmek istiyorsunuz. Fakat ben Dneper, Dnestr, Tuna, Meriç nehirlerini bilmez değilim. Kölelerim Avarların Roma imparatorluğuna girmek için izledikleri yolu tanırım. Sizin güçleriniz hakkında da bilgim var. Bütün dünya, doğudan batıya kadar bana tabidir. Alan ve Utirgur halkları o kadar cesaretleriyle beraber Türklerin yenilmez ordularına karşı koyamamışlardır”.

Bu telakkinin tamamı, Türk cihan hâkimiyeti ile bağlantılıdır. Türk düşüncesinde “devlet-i ebed müddet” şuuru öyle işlemiştir ki, bu muazzam devletin de yer yüzünde bazı vazifeleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani bu savaşçı kavmin işi sadece kılıç sallayıp, harp yapmak değildi. Onun başlıca görevleri, Tanrı'nın verdiği devlet ve güç ile Tanrı adına dünya nizamını kurmaktır. Bu Türk devletinin başlangıcından, bu güne kadar devam etmiş bir dünya görüşüdür.

Valentinos, Türk Şad'ı sakinleştirmeye çalıştı ve biraz teskin olan Türk Şad babasının ölümünden dolayı matemde olduğunu, bu gibi durumlarda Türklerin yaptığı üzere sakallarını traş etmeleri gerektiğini, Romalılara söyledi. Maalesef bu sırada İstemi Yabgu ölmüş bulunuyordu (576). Bu olaydan kısa bir süre sonra Türk orduları Kırım'ı zaptettiler, fakat az bir zaman

sonunda buradan çekilmek zorunda kaldılar. Herhalde buna sebep, Kağanlığın içerisinde ortaya çıkan iktidar mücadelesiydi.

İşte, çağının en güçlü devletlerinden birisi olan Bizans'a kafa tutan Türk Şad böyle bir kişidir. Yani sözünü esirgemeyen, ölmekten ve öldürmekten çekinmeyen bir deli kurt. Maalesef akıbeti hakkında bir bilgiye sahip olmadığımız Türk Şad, Hazar çevresinin Türkleşmesinde önemli vazifeler görmüş bir Türk büyüğü olarak tarihe geçmiştir.

Prof. Dr. Saadettin Yağmur GÖMEÇ. Taryhy şahslar